TRADIČNÍ KONFERENCE INTERFORST-MERCATA

PŘINESLA MNOHO ZAJÍMAVÝCH A AKTUÁLNÍCH INFORMACÍ

Devatenáctý ročník odborného semináře INTERFORST-MERCATA přinesl zajímavý vhled do situace v lesnictví po odeznění největší kůrovcové kalamity, ale účastníkům také nabídl mnoho aktuálních informací, prognóz nebo výsledků ekonomických analýz dopadů opatření ochrany přírody na hospodaření v lesích.

Již 19. seminář INTERFORST-MERCATA s.r.o. v Třebíči zahájil Hubert Plaček, který připomněl dlouhou historii tohoto setkání i přechod společnosti Mercata Les do nové společnosti. Přítomné ujistil, že kvalita poskytovaných služeb fúzí společností nijak neutrpěla, a vyjádřil naději, že v podobném duchu se bude vyvíjet i seminář.

Úvodního slova se již tradičně ujal Jan Příhoda, šéfredaktor Lesnické práce, který zmínil, že by rád svůj komentář k aktuálnímu dění pojal na rozdíl od kalamitních let poněkud optimističtěji. Vyjádřil přesvědčení, že kůrovcová kalamita v podstatě skončila, a doplnil, že kromě negativních dopadů přinesla mnoho cenných poznatků v ochraně a obnově lesa. Podle jeho názoru nakonec lesníci v konfrontaci s dopady klimatické změny obstáli se ctí a odchází z ní v mnoha ohledech silnější. Ve shrnutí aktuálního dění Jan Příhoda zmínil pro vlastníky lesů příznivou situaci na trhu s dřívím a mj. také výměnu v čele podniku Lesy ČR, kterou glosoval slovy, že patrně máme v ČR více štěstí než na Slovensku, kde měli za čtyři měsíce již čtvrtého generálního ředitele státních lesů.

Z hlediska legislativy vyjádřil opatrný optimismus vycházející například z přijetí liberálnější novely lesního zákona, pozastavení nařízení proti odlesňování (EUDR) nebo deklarované podpory sdružování drobných vlastníků. Jan Příhoda také konstatoval, že při pohledu na hospodaření státu nelze z hlediska podpory čekat zázraky, ale neměli bychom podle jeho slov zapomínat, že životní úroveň a ekonomickou hodnotu nevytváří primárně stát a politici, ale lidé a firmy, kteří odvádějí dobrou práci a generují přidanou hodnotu – a v tom si jako obor podle jeho názoru nevedeme vůbec špatně.

V den výročí vpádu ruských vojsk na Ukrajinu vyzval Jan Příhoda ke vzpomínce na ukrajinské lesníky a obyvatele a popřál jim, aby válka v jejich zemi co nejdříve skončila a měli opět možnost v klidu hospodařit a řešit provozní problémy.

BILANCE KŮROVCOVÉ KRIZE

Prof. Tomáš Hlásny z Fakulty lesnické a dřevařské ČZU v Praze představil posluchačům komplexní analýzu příčin vzniku a průběhu kůrovcové kalamity. Dále se věnoval možným budoucím rizikům pro lesy vyplývajícím ze scénářů vývoje klimatu v průběhu 21. století.

V letech 2017–2022 čelila Česká republika bezprecedentnímu poškození lesů, které z ní učinilo evropské epicentrum kůrovcových kalamit. Během tohoto období bylo vytěženo přibližně 100 mil. m^3 kalamitního dříví, což představuje ztrátu zhruba 20 % počátečních zásob smrku na našem území.

Klíčovým poznatkem předneseným prof. Hlásnym je zásadní změna ve způsobu vzniku přemnožení kůrovců. Zatímco v minulosti bylo hlavním spouštěčem přemnožení poškození porostů větrem, po roce 2018 byly kůrovcové kalamity v Evropě vyvolány zejména suchem a extrémními teplotami. Sucho tedy kriticky oslabuje obranyschopnost stromů a přebírá roli větru jako iniciačního faktoru přemnožení. Tento jev byl podle prof. Hlásneho synchronizovaný napříč mnoha evropskými státy a zasáhl rozsáhlé plochy bez ohledu na vlastnickou strukturu či způsob managementu (např. hospodářské lesy vs. národní parky).

KONCEPT „BODŮ ZLOMU“ A BUDOUCÍ RIZIKA

Předchozí odhady budoucího vývoje se opíraly o předpoklad pozvolného zhoršování podmínek pro pěstování smrku, na což se bude možné postupně adaptovat. Aktuální vývoj však podle Tomáše Hlásneho naznačuje existenci tzv. bodů zlomu. Ekosystémy se snaží měnícím podmín-

kám odolávat, dokud nedojde k jejich náhlému kolapsu, například v podobě rozsáhlého přemnožení škůdců, což je z hlediska hospodaření a plánování mnohem rizikovější vývoj. Do budoucna lze podle dat, které tým prof. Hlásneho analyzoval, očekávat:

- vyšší frekvenci a intenzitu suchých period, které budou vyvolávat kůrovcové gradace nezávisle na větrných polomech,
- možný vznik „hybridních" přemnožení, vyvolaných kombinovaným vlivem extrémního sucha a poškození větrem,
- zasažení i dalších jehličnatých dřevin, jako jsou borovice a jedle, u kterých poškození suchem a kůrovci v Evropě výrazně narůstá.

STRATEGIE PRO VLASTNÍKY A ROLE STÁTU

Základním pilířem hospodaření v lesích v těchto nových podmínkách musí podle Tomáše Hlásneho být diverzifikace. Ta se musí týkat nejen druhové skladby, ale i věkové a prostorové struktury lesů, čímž se omezí nekontrolované šíření škůdců. V této souvislosti také řečník varoval před *„sázkou na jednu kartu"*. Například nahrazování smrku borovicí může být rizikové kvůli novým škůdcům, jako je háďátko borové, kteří se již prokazatelně šíří z jižní Evropy.

Z hlediska rozvoje odolnosti lesnicko-dřevařského sektoru považuje prof. Hlásny za podstatné:

- budovat kapacity (dopravní, skladové, těžební), které umožní absorbovat nárazové kalamitní vlny,
- podporovat druhovou a věkovou diverzitu porostů a rozvíjet jejich vertikální a prostorovou strukturu,
- zřídit efektivní dotační, kompenzační a další programy státu, které mohou podpořit sdružování a vzdělávání vlastníků lesů, rozvoj a modernizaci infrastruktury a pomoci jim překonat náročná kalamitní období, která nás zřejmě ještě čekají.

EKONOMICKÉ DOPADY POŽADAVKŮ OCHRANY PŘÍRODY V LESNÍM HOSPODÁŘSTVÍ

Tomáš Dohnanský mimo jiné představil aktuální legislativní požadavky Evropské unie v oblasti ochrany přírody a studii jejich možných ekonomických dopadů na hospodaření v lesích. V současné době podléhá určitému stupni ochrany přibližně 38 % plochy lesů v ČR (cca milion hektarů). Významnou roli hrají chráněné krajinné oblasti (CHKO), které pokrývají cca 24 % lesů. Další významné omezení lesního hospodaření může přinést Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030, která cílí na zvýšení podílu přísně chráněných území (zvláště chráněná území, Natura 2000) na 10 %. Česká republika však prostřednictvím Ministerstva životního prostředí (MŽP) již dříve deklarovala, že je schopna nabídnout pouze 6 %, a to zejména prostřednictvím převedení druhých zón CHKO do přísnějšího režimu. Zcela nové zásadní hospodářské omezení však pro vlastníky a správce lesů znamená právně závazné nařízení o obnově přírody („Nature Restoration Law"), které v článku 12 požaduje ve všech lesních ekosystémech zlepšující se úroveň celkem osmi sledovaných indikátorů (např. podílu mrtvého dřeva). K jejich plnění musí Česká republika do 1. září 2026 předložit Evropské komisi tzv. Národní plán obnovy přírody s návrhem konkrétních opatření.

EKONOMICKÉ DOPADY A NÁHRADY ÚJEM ZA OMEZENÍ

Výplata náhrad újem za omezení hospodaření v lesích doznala v roce 2024 zvýšení vlivem novelizace příslušné vyhlášky a důslednějšího uplatňování ze strany vlastníků a správců lesů, přesto zůstává podle Tomáše Dohnanského nedostatečná, což doložil výší současné průměrné vyplacené náhrady na úrovni zhruba 700 Kč/ha. To je ale podle jeho slov v nesouladu např. s potenciální hodnotou ekosystémových služeb lesa, která byla expertně vyčíslena na 4 100 Kč/ha. Zároveň připomněl, že je proces uplatňování náhrad újem komplikován neustálými změnami metodik posuzujících orgánů ochrany přírody a nejednoznačností rozhodnutí příslušných orgánů ochrany přírody, která jsou pro vlastníky často nesrozumitelná. Do budoucna se proto podle jeho názoru jeví jako nezbytná paušalizace náhrad újem, která by zjednodušila výpočty a zvýšila právní jistotu vlastníků.

MODELOVÁNÍ EKONOMICKÝCH ZTRÁT PŘI ZAVEDENÍ RESTRIKTIVNÍCH OPATŘENÍ OCHRANY PŘÍRODY

Tomáš Dohnanský také představil analýzy modelující ekonomické dopady některých radikálních požadavků ochrany přírody na lesní hospodaření. Výpočet těchto ztrát připravil pro SVOL znalec Radek Zádrapa. Pokud by byla přijata aktuálně navrhovaná opatření některých ekologických organizací, ekonomická ztráta pro české lesní hospodářství by se pohybovala v rozmezí 7,1–14,3 mld. Kč ročně. Mezi zásahy s největším negativním ekonomickým dopadem patří prodloužení doby obmýtní, zákaz odběru těžebních zbytků a omezování velikosti holých sečí nebo požadavek na ponechávání stojícího mrtvého dřeva, který lesníci zásadně odmítají z bezpečnostních důvodů i kvůli riziku šíření škůdců.

BUDOUCÍ VÝVOJ

V rámci Národního plánu obnovy přírody se podle Tomáše Dohnanského nyní diskutuje o cca 105 120 opatřeních, z nichž v užším výběru aktuálně zůstává přibližně 30 z nich. Cílem je najít vyvážené formulace, které umožní trvale udržitelné lesní hospodaření při zohlednění vhodných ekologických limitů. Pozitivním signálem je podle jeho názoru korektní přístup státní ochrany přírody pracovníků MŽP při projednávání implementace uvedených evropských předpisů.

DALŠÍ TÉMATA

Setkání v Třebíči doplnily aktuální informace týkající se přípravků na ochranu rostlin (POR), s nimiž účastníky seznámila Marie Zahradníková. Na ni navázal Marek Zichala, který se věnoval digitální evidenci POR pro lesníky. Posledním lesnickým tématem semináře byly Standardy lesnických offsetových projektů Beleaf a jejich implementace v provozní praxi, které prezentoval Jan Kašpar. O atraktivní závěr semináře se postaral Roman Jelínek s prezentací Lovy nejen v Africe.

Red.